

Michael Alberti

**Piam Ac Religiosam Natalis Domini Celebrationem Fridericianae Prorector D.
Michael Alberti ... Una Cum Cancellario Ac Reliquo Senatu Academico Indicit
Proposita Brevi Disputatione De Admirando Humilitatis Et Maiestatis
Temperamento In Primordiis Vitae Christi Conspicuo**

Halae: Impensis Orphanotrophei, 1753

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn845109472>

Druck Freier Zugang

a. B.

48. C. 2.

57

275
Fa - 1092 (57.)

19
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

1. Programma de Spiritu S. para Aeto
2. Demonstratio aeternae peccatorum damnationis
3. Knapp. de recto et genuino usu argum. fidem humanam facientium in probanda divina origine
4. Programma de commemoratione condilium Henrici Guilielmi Ludolfi circa ecclesiae orient. salutem
5. Programma de Statu temporum nato Christo et singulari semporis nostri signo
6. Programma de Patriarchum ut in Palaestina sepelirentur ad Hierico.
7. Dissput. de Origine Malorae punitorumq. Vet. Test: ebraeorum.
8. Dissert. de articulis fidei christianae fundam. et non fundament.
9. Diss. de Guarantia pactorum foederumue religionis ergo percussorum.
10. Oesfeld. Dissert. de Coestasi
11. D. Huberiusling ob Goll. selbst in Moser begraben.
12. Dissert. de vera aetate scriptorum, quae supersunt Q. Septimii Florentis Tertullianipp. Diss. Ima
13. Naesselt Diss. Ilda de eadem Materia
14. Semler. Dissert. de imagine, quina in homine flans, perdita
15. Knapp. Diss. de Discrimine Crucis et poenae
16. Michaelis Diss. de Progressu et incremento Salutaris Doctrinae sub Noacho.
17. Programma de Nomine Immanuel ecclesiae olim in argumentum solati et bonae spei proposito
18. Programma de admirando humilitatis et modestatis temperamento in primordiis vitae Christi conspicuo.
19. Liberatio loci epist. ad Philip. cap. II. v. 1 et 2 a Tautologiae vitio. Auctore Stiebritz
20. Baumgarten. Dissert. de mysterio rum christianae fidei vera indole.
21. Eiusd. Diss. de Tentatione Christi in Deserto.
22. Knapp. de Dono prophetiae in Ecclesia N. T. Dissert. I. ma
23. Eiusdem Dissert. II. da
24. Baumgarten de Indole, Auctoritate numeroq. consil. oecumenicorum.
25. Meier. Diss. poenas divinas bonitati Dei non esse contrarias.
26. Semler. Diss. de Auctoritate archaeologiae ad exercitationem flavianah' lippiensem etc.
27. Baumgarten. de arctis cognitionis hum. limitibus in rebus div.
28. Zachariae Diss. de persuasoris humanae sapientiae verbis I Cor II. 4.
29. Judaeorum Lectio Audi etc.
30. Zachariae de morte Veterum in locis editis colendi Deum
31. Baumgarten Diss. de Omniscientia Christi in statu exinanitionis
32. Programma de exortuenda Sententia Luc. I
33. Baumgarten de consecratione sanctorum apud Pontificos usitata ad 1 Tim. II. 15. Roman. effecta
34. de Christo filio per resurrectionem ex mortuis demonstrato
35. Baumgarten de acquirendis donis optimis
36. Programma seculare
37. Programma Schreberii

PIAM AC RELIGIOSAM
NATALIS DOMINI
CELEBRATIONEM
FRIDERICIANAE
PRORECTOR
D. MICHAEL ALBERTI

SACR. MAIEST. BORUSSIAE CONSILIAR. AVLICVS,
CONSISTORII MAGDEBURG. SENIOR, FACULT. MEDICAE SEN.
ET H. T. DECANVS, PHILOSOPHIAE NATVRALIS
PROF. PVBL. PRIMAR. CET.

VNA CVM
CANCELLARIO
AC RELIQVO SENATV ACADEMICO

INDICIT
PROPOSITA BREVI DISPVATIONE
DE
ADMIRANDO HV MILITATIS ET MA-
IESTATIS TEMPERAMENTO IN PRIMORDIIS
VITAE CHRISTI CONSPICVO.

HALAE
IMPENSIS ORPHANOTROPHEI MDCCLIII.

Redeunt iam, Ciues carissimi, laetissimi dies, candidoque nobis omnibus calculo notandi, quibus ut natalis Domini nostri Iesu Christi celebraretur, atque in ipsius honorem supplicationes pio solennique ritu fierent, antiquitus cautum sancitumque est. Et profecto dies ille, quo filius Dei hominem induit, terrasque nouo modo magnus hospes adiit, is inquam dies non vni fortasse aetati aut populo, sed gentibus humanis in vniuersum omnibus faustus merito cense-
feri debet ac memorabilis.

Huius ergo lucis tam exoptatae laetitiam, absit ut satietas vnam, ut illa ex ipsa bonorum gaudendique aduersione nascatur alias, deterat; sed eam aequum est, ut quaelibet aetas hominum ad minores suos illibatam transmittere studeat, nullaque re praecertam praefloratamque. Magnum erat quiddam et honorificum generi nostro, quod consecrare origines suas et praecipua quadam ratione ad Deum auctorem referre poterat, (a) cuius ad perfectissimum exemplar vltimus ille parens mortalium effectus formatusque fuerat: sed tamen maius est, post lamentabilem natiuae illius excellentiae iacturam, quum tota iam humana natura pessum ferretur, reparari vni-

A 2

verlita-

(a) Act. XVII, 28. 29.

verſitatem hominum tam illuſtri modo, et tamquam ab ſtirpe re-
naſci. Iam enim humanum genus in creatoris ſui humano ortu vitam
ſibi reddi videt, quae ob aeternae mortis metum antea quaſi minime
vitalis fuerat, iam hoc indulgentiae diuinae munere recludi bonorum
perennium fontes, quum ſine hoc, hominem naſci nihil fuiſſet aliud
quam miſerrimum naſci, et nullam in ſortem bonorum.

Atque haec tam praeclara munera, quae ſalutaris illius ſideris
ortus nobis attulit, cum per omnem vitam hanc (vt nihil iam de al-
tera illa dicamus) pertineant lateque manent; aequum eſt, vt nulla
vitae pars exſors maneat expersque huiusce gaudii, immo vt periſſe
ſibi omne illud aetatis tempus homo exiſtinet, quod ſine illius rei
meditatione tranſerit, qua ſola effectum eſt, ne quemquam humani-
tatis huiusque lucis poenitere oporteat. Caeterum quamquam grata
piaeque hac cogitatione nullum vitae tempus vacuum ac ſterile eſſe con-
ueniat: praefertim tamen eodem conferre aequiſſimum eſt hoc, quod
hi dies tribuunt otii, quos laudibus Domini humana natura veſtiti ſa-
eros illius ciuitas eſſe voluit, quibusque omnium conſentiens et
conſpirans vox *optimi* eundem inter mortales *ſtatus auctorem* per-
ſonat. (b)

Hoc agite ergo, Ciues, res ſacras quas diximus, quibus veſtra
noſtraque omnium ſumma ſalus continetur, contemplamini etiam at-
que etiam! illam vero mentem, quae officii pariter ac bonorum ſuorum
incurioſa eſt, hoc ſaltem tempore exiite! Nos quidem, ne vel noſtris
partibus vel vtilitatibus deeſſe videamur veſtris, aptum piumque pu-
blici adſatus morem ita etiam nunc uſurpabimus, vt viam veluti ſigne-
mus muniamusque vobis ad dignam et frugiferam natiuitatis dominicae
meditationem.

Quum autem infinita ſit rerum copia, quae ad id argumentum
pertineant, atque etiam vtiliter vel iam alias diſputatae ſint vel etiam
nunc diſputari queant, miſſis aliis, cum breuitatem tractatio noſtra custo-
dire debeat, adferemus nonnulla de admirando humilitatis et maiestatis
temperamento, quod in primordiis vitae Chriſti obſeruare licet.

Ex eccleſiae, quae in terris militat, ratione contemplanda, ange-
los ipſos, quorum iam olim ſapientia propter excellentiam in prouer-
bium

(b) Excellentiori enim ſenſu et in-
ſumma emphali Chriſto tribuatur, quod
illi, qui ſub ipſum tempus, quo Seruator
natus eſt, rebus Romanorum praeerat,
Auguſto tantum viſum eſt, vt fructum

conſiliorum laborumque ſuorum amplis-
ſimum ſibi conſequutus videretur, ſi ita
diceretur, optimi videlicet ſtatus auctor.
Quod edicto etiam declarauit. V. SYE-
TON, *Octau. c. XXVIII.*

bium abiit, (c) multum proficere ad multifariam Dei sapientiam rectius pleniusque perspiciendam scriptura testatur. (d) Quid nos? Quam spem concipere poterimus egregii profectus, ex contemplatione non iam dicimus ecclesiae, sed illius, qui caput est sanctissimi huius corporis? Facile enim est ad fidem, tanto magis in hunc aeternam illam sapientiam opes profudisse suas, quanto est ipse praestantior. Itaque vsu illud etiam experientiaque satis comprobatum est, si quis attente et reuerenter, angelorum exemplo, (e) *magnum illud mysterium pietatis* (f) inspicere studeat, multa se huic vbiuis diuiniore sapientiae vestigia obuiere et velut in oculos ingerere.

Praesertim vero si vitam Domini consideremus, eaque omnia, quae is, dum praefinitum sibi a patre cursum conficeret, et egit et passus est, admiranda sapientissimaque ratione dispensatae rerum vices animaduerti possunt, plurimisque illis actionibus euentisque, quae humilem conditionem praesferrent ea interposita, quae obtentam illam quidem humilitatis velo gloriam proderent tamen. Sic nimirum ille res suapte natura diuersissimas totoque caelo distantes ita copulauit in se ipso ac miscuit, vt hoc etiam pacto vim eius nominis omenque expleuisse videatur, quod inter alia, quibus ipsum adficit priscus Dei interpretes, principem locum obtinet, cum *Mirabilis* vocatur. (g) Facile esset hoc loco per diuersa vitae Christi momenta euentaque circumferre oculos, et praeunte historia sacra, vestigia non sane leuiter pressa diuiniae sapientiae persequi, quae toti illi praesedit optimi seruatoris cursui, eumque tam ad nostram mortalium rem causamque accommodate, quam gloriae Numinis conuenienter est moderata. Enimuero quis rem iusti voluminis in paucarum pagellarum angustias referferit? (h) Itaque ex primis tantum initiis nonnulla sapientis illius temperamenti, quod diximus, indicia ac momenta colligemus, in quibus ipsis summa rerum fistigia potius sequi satis habebimus, quam vt de singulis vberius exponere ingrediamur.

A 3

Pla-

(c) 2 Sam. XIV, 17. XIX, 27.

(d) Eph. III, 10.

(e) 1 Petr. I, 12.

(f) 1 Tim. III, 16.

(g) Esai. VIII, 6.

(h) Collegit huius generis aliquam multa B. BENGELIUS, *Harmon. Euangeli.* §. CLIII. obseruarique iubet, semper ac velut e vestigio re quadam Chri-

sto ampla ac gloriosa pensatum esse, ad quemcumque se humilitatis gradum partemque demiserit. Quam veluti *decoram* quandam, vt idem auctor alibi loquitur, *protestationem*, qua gloriae et existimationi Domini cautum est in omni humiliatione, exemplis in tabula e regione positis ex historia sacra comprobat h. c. p. 282. quae aliis facile augeri possent.

Placet autem, antequam eo veniamus, in hoc aditu disputationis nostrae generatim nonnulla de consilio diuino attingere, quod primis pariter ac postremis *ἐπινοήσας ἐνοήσας* partibus extra controuersiam subfuit. Quamuis enim quae in mirabili illa sanctissimaque rerum quasi scena, diuina sapientia proposita habuerit et sequuta sit, haud adsequamur omnia: licebit tamen, nonnulla reuerenter et modestè hactenus indagare, quoad praeuentem hac in re habemus sacri codicis auctoritatem.

Sumserat nimirum *serui formam*, (i) *quamuis filius esset* (k) Seruator, et magno quidem atque immortalis humani generis bono sumserat. Huius enim culpam, adfectione maioris cuiusdam, quam ius fasque permetteret, dignitatis contractam expiabat, atque hoc modo a nobis triste supplicium sua quidem graui impensa redimebat. Iam nulla durae huius conditionis ac vitae, ad quam se redegerat pars, nullus actus, dedecere eum, si quis rem rite aestimet, vltro modo poterat. Neque enim suam quandam ob noxam sanctissimus omnium eo detrusus nec de hominum illud sententia factum erat, sed vltro ac libenter alienam in se culpam transtulerat, patris summi, ad cuius singularem ipse indulgentiam pertinebat, consilio inseruiens, qui cum aeterna mortalium misericordia commotus, ipsum deprecatores miseris gratiaeque conciliatorem dedisset, *perpeccionibus eundem perficere* statuerat. Quod quemadmodum ipsi, qui haec ita ordinabat, *decorum erat*, docente ad ebraeos epistola (l): sic non minus illi ad quem dura ista lex spectabat, qui que eidem se liberrime subiecit, quoniam ad aeternam Dei gloriam omnem illam humilitatem suam redundaturam nouerat. Visum tamen est Deo, quamuis haec ita se haberent, vt in summa illa et paene incredibili submissione existerent tamen haud obscura neque adeo infrequentia excellentioris cuiusdam, quae in Christo erat, naturae, maiorisque, quam quae extrinsecus apparebat, dignitatis maiestatisque indicia, et tamquam radii eius, quod fulgorem suum plerumque abdebat retrahebatque luminis. Quae autem hoc temperamento obtineri debebant, duo praesertim fuisse videntur. Nam primo loco, si nullum prorsus tale *δὲ τῶνα* exstitisset, vel in ipso Christo, vel iis in rebus, quae manifesto ad ipsum pertinebant eiusque caussa diuinitus procurabantur, excusatiuè saltem quodam modo, quamuis non omnino culpa vacassent, peccasse viderentur, qui in eo offenderunt atque eum despiciatui habuerunt. Quod nunc longe se habet aliter. Poterant enim hi, debebantque omnino ea, quae

(i) Phil. II, 7.

(k) Ebr. V, 7.

(l) Ebr. II, 10.

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34

quae vel oculis vsurpabant vel fando audiuerant, persequi, iisque non sane vulgaribus rebus, sed eximiis et partim inauditis adduci, vt reliqua, quae propter diuini consilii ignorationem non satis capere poterant, ex Christi doctrina, immo praegressis etiam aetatem illius vaticiniis condiscerent. Deinde etiam alterius hominum generis in eorundem rationem procul dubio Deus habuit, eorum, qui Christum magni faciebant, fideque eum et amore haud fucato complectebantur, erant tamen valde adhuc debiles atque infirmi; quibus hoc modo egregie consultum est. Hi enim si forte propter humilitatem et in ortu Christi, et in actione vitae cultuque omni, et in extremis perpeffionibus conspicuam, fluctuare incipiebant et ancipiti cogitatione distrahi, non parum sine dubio confirmati sunt, cum ea, quae non minus patebant maiestatis diuinae specimina, illis humilitatis partibus apud animum suum opponere, atque aduersus pericula offensionis hac illum ratione praemunire possent. Namque apparebat facile, eadem, quam interdum emicare et resurgere patiebatur Dominus magnificentia, semper et vbique vti eum potuisse, si potius, quid inter homines sibi amplum et honorificum esset, reputare et facere voluisset, quam quid officii partes, diuinumque adeo consilium postularer, sequi.

Iam vt haec, quae vniuerse hactenus disputauimus, propius ad id, quod propositum fuerat, transferamus, mirari licet, quemadmodum ea, quae in ipso limine vitae Domini acciderunt, (videlicet vt reliquae ipsius aetatis in terris agenda prima illa aetatula quasi praehuderet,) tam sapienter fuerint splendore et humilitate temperata, vt ea res non possit non iucundissimo spectaculo animum nostrum tenere ac pascere, si modo diuina nobis cordi sunt, nec amore Christi vacua pectora gestamus.

Ac primo quidem, vt sigillatim nonnulla adferamus, illud diligenter et grato animo reputandum est, quod cum decreuisset diuinitatem suam humanae naturae arctissima colligatione deuincire ille rerum omnium praepotens Dei filius, id vero diuersis omnino modis, non vnice ea, qua factum est, ratione fieri posset, hanc potissimum, quae plurimis quasi humilitatis notis impressa esset, rationem delegerit. Reuerentissime quidem hoc alias admonetur atque praecipitur, ipsam in se spectatam *ἐνσώχῳ*, humanitatemque ipsam ad humiliationem Domini referri non posse, quandoquidem omnis illa, quam Paulus in illi illo loco Phil. II. loquitur *κένωσις* atque *ταπείνωσις* ad diuinam naturam, quae nihil de maiestate remittere queat, minime pertineat. Itaque porro exinde conficitur, forma serui, quam Christus sumsisse dici-

dicitur, humanam naturam ipsam haud intelligi a sacro scriptore; id enim qui defendere auderet, huic alterutrum dicendum foret, vel de-
 posuisse Dominum inferiorem naturam, nec *θεῶν θεῶν* esse amplius, vel etiam nunc, cum in caelis ad dextram patris confedit, in serui
 forma esse; quorum vtrumque alienissimum est non modo a sacris oraculis, verum etiam ab omni specie veri. Id itaque in hac causa maneat, nulla nec a nobis nec a quoquam ratione conuellendum. Caeterum hoc facile nobis dabitur, veram humanitatem, quatenus illa animo rationis particeps et huic copulato corpore absoluitur, potuisse diuinitati adiungi, etiamsi non *ex femina natus* (m) esset mundi Seruator. Quid enim, nonne ut quondam Adamus procreatus est, virili statura ac robore homo, et rationis vsu pollens, similiter humana illa natura, quae stabili velut connubio Dei filio iungenda erat, effici et creari poterat? Neque enim glebam hic nobis aliquis terrae obiecerit, ex qua ille hominum parens effectus tamen sit, qua facile in creando homine carere potuisse eum, cuius iussui tota rerum natura dicto audiens est, per se lucet. Atque eiusmodi modus *θεῶν θεῶν θεῶν* fortasse nobis hominibus prae altero illo placuisset Deoque dignior visus esset. Sed bene est, quod haec sui arbitrii esse voluit diuina sapientia, neque ex eorum sententia, quorum quidem causa agebatur, statui, quo pacto huic optime consulere. Sic est enim comparatum, ut saepe nos sub specie prudentiae magnus error ludat, vitioque ipsa suo fauens in transversum abripiat libido, ratio autem cum saepe in aliis rebus, tum saepissime in diuinis hisce nos fugiat destituatque. Enimvero diuina consilia ut non iis, qui prima specie tenus ferunt aut praecipitant potius iudicium, at euentu tamen ita approbantur, ut ab exquisitissima ratione profecta appareat. Huius rei e propinquo peti potest exemplum, hoc est, ex ea re, quam tractamus. Scilicet maximo bono nostro factum est, solatiumque amplissimum sufficit, quod non modo homo, verum et *filius hominis* (n) esse volu-

(m) Gal IV, 6.

(n) Cuius nominis emphasin exposuit Ven. Collega noster D. CHRIST. B. N. MICHAELIS in tractatione philologico-theologica de Christo filio hominis, ubi inter alia haec habentur §. XI אדם homo generatim dicitur, in quo est natura humana; at אדם בן אדם filius hominis, speciatim is, in quo natura humana per naturam ex alio propagata. -- Proinde quod Christus filium hominis se voca-

uit, hoc ipso prodidit, se non solum hominem esse simpliciter; sed etiam hominem de homine, perinam ac titulus filii Dei eum non Deum solum, sed etiam Deum de Deo, hoc est, a patre suo genitum facit, quin eodem nomine significauit nobis, se de genere nostro, ac adeo reuera fratrem nostrum esse; hominem, in quem humana natura -- inde ab Adamo per Euam propagata est. Conferri cum his possunt quae pro illustrando eodem nomine ha-

erit Dominus, prouti toties se ipse totiesque tamquam illius nominis iucunditate ductus appellat. Conuenientius erat, vt ab vno omnes essent, et is, qui sanctificat, et hi qui sanctificantur. (o) Sic ad nostram quam proxime conditionem accessit naturae nostrae reparator, dum eadem qua nos in hanc vitam ingressus est ratione ac via, per omnia *similis factus fratribus suis* (id enim nominis et ipse nobis dare dignatur et nos iam audemus accipere) nisi quod a peccati labe immunis esse voluerit debueritque, atque vt esset, de Spiritu sancto conceptus ex virgine natus sit. Sic tandem et primae aetatis labem ac vitia expiare, ferendis illius incommodis potuit, et simul iam tum illud significare, quod postmodum luculenter verbis etiam declarauit, quanta esset in infantes, et si qui ad horum indolem accederent, indulgentia, quibus quippe solis diuinæ illius ciuitatis ius adsignauit.

Alterum, quod meditationem nostram ad se rapit ac detinet, in humi-
li illa possum est tenuitate, quae exortum ipsius circumstetit et omni quasi ex parte elucet. Si enim vel maxime vtero aliquamdiu contineri ac deinceps non secus atque alii infantes in lucem edi voluit, ea tamen erat dignitate, vt si vel splendidissimus apparatus, lautissimaque suppellex, qualis adesse in principum natiuitate solet, ipsi praesto fuisset, longe tamen infra id, quod merebatur, subsedisset. At nihil huiusmodi apparet in summi regis ortu, a quo orbis tamen salus pendebat. Non regalis purpura nascentem ostrumque Tyrium excipit, non mollissimarum vestium ingenia, non quidquid alias in diuitum instrumento esse solet, conspuitur. Frustra tu, si recens natum quaeris Messiam, Herodis regiam superbaque principum palatia, aut procerum Hierosolymitanorum aedes obieris. Stabulum Bethlehemiticum perreptandum est, cuius in obscuro angulo praesepioque vili vix tandem diuino illi puero locus conceditur. Et quam tenuia hic omnia, quam exiguus earum rerum apparatus, quae vel apud mediocri fortunae homines, cum nascuntur, curari atque in promptu esse solent. Quantus deinde eiusdem nati contentus atque neglectus? Quam denique hic nihil eorum, quae in mundanorum regum ortu ad laetitiam significandam fieri solent; non hic festiuae gratulantium acclamationes, non tympanorum tubarumque sonitus, non alia huius generis, quibus inter homines magni partus so-
lent

bent ANT. BYNÆVS de morte Iesu Christi p. 69 sqq. LIGHTFOOTVS Harm. Euang. P. II. sect. XII. GROTIUS ad Marc. VIII. o. et IACOBUS GAILLARDVS peculiari libro, cui titulus est: Specimen quaestionum in Nouum Instrumentum de Filio hominis, ex quo non-

nulla refert B. WEISMANNVS in Institutionibus Theol. p. 509.

(o) Ebr. II, II. Vid. G. A. FRANCKIÆ Programma de vna eademque filii Dei cum hominibus stirpe in Pentade Programmatum ipsius p. 131. sqq.

B

lent coonestari. Sed nimirum haec initia vitae decebant eum, qui quo erat in nos fauore et clementia per omnem vitam *pauperem egit*, (p) vt veras nobis, quarum iacturam feceramus, repararet diuitias.

Neque minus eandem conditionem indolemque et reliqua seruarunt, quae ad infantilem eius aetatem pertinent, ex quibus strictim ac breuiter potiora quaedam tangemus.

Referimus igitur huc, quod cum longe is supra omnem legem positus esset ipse summus auctor legis ac vindex, eidem tamen paruere (q) suumque duxerit, religiosissime eam custodiendo *omne ius ac fas explere* (r). Huius rei iam in tenella aetate haec dedisse specimina legitur. Quod solenne ac legitimum in Ebraeorum pueris erat, vt si octauum viuendo attigissent diem, circumciderentur, id in se quoque fieri ex voluntate patris sui passus est, nec se in eo eximium haberi voluit. Erat etiam illud ex lege, quod cum tempus illud, quo Israeliticae matres partu edito sacris arcebantur, iam praeteriisset, id est dies quadraginta essent exacti, asportatus in templum Iesus quoque sit. Factum autem ea occasione partim illud est, quod commune erat omnium puerperarum, vt sacrificium persolueretur, partim quod peculiare erat in primogenitis redimendis. Nam etsi nonnulli posterius hoc in dubitationem adduxerint, omissumque contendant; tamen minus graues eorum rationes videntur, quibus id persuasum nobis eunt. Quod nunc non disputamus. Quid porro de fuga illa dicamus, qua furori atque immanitati Herodis, falso metu ad insaniam redacti, subtraxit eum diuina prouidentia, et in peregrino solo per aliquod tempus abdidit? Itane hoc modo, tam vt videtur abiecto et humili consulendum esse ducebat Deus filio suo? Itane cessabat hic illa angelorum in Christum pietas, quam vel concentu suo nuper declarauerant, cessabat illa diuina heroum istorum caelestium vis, qua, vt hoc vno exemplo nunc vtamur, in tyranni illius nepote ad exitium ipsius vsus est eorum vnus aliquis, (s) quem similiter huic tam crudelia molienti vitam extinguere potuisse, quis dubitet? Sed nimirum et hic valuit, quod est apud Esaiam. (t) *Cogitationes meae non sunt cogitationes vestrae, et viae vestrae non sunt viae meae, inquit, Dominus; Quippe vt caeli sunt altiores terra: item altiores vestris meae viae, et meae cogitationes vestris.*

Sed tempus est, vt iis, quae paucis exposita sunt, tamquam ex aduerso opponamus alia quaedam, quae illum quidem tam humilem Domini natiuitatem illustrarunt tamen, claraque et memorabilem effecerunt. Pertinent huc nonnulla ipsam vel proxime vel satis longo intervallo praegressa, quae tamen ita se ad illam ex Dei consilio referebant,

diuelli

(p) VIII. o. (q) Gal IV, 6. (r) Matth. III, 15. (s) Act. XII, 23. (t) Es. LV, 8. 9.

diuelli vt non possent; tum vero ea etiam, quae partum virginis, dispari-
bus quidem temporis interuallis, neque tamen ita multo post conse-
quuta sunt. De vtroque genere delibasse aliqua haud poenituerit.

Eam igitur natiuitatem, quam vix quisquam eorum, in quorum ae-
tatem incidit, et ad quos proxime pertinebat, alicuius momenti puta-
bat, ipsam illam esse scimus, quam iam olim, cum quasi in cunabulis
adhuc mundus iaceret, ipse Deus praedixerat, cum primis hominibus,
quos admissa in se culpa anxios habebat, velut signum aliquod ad bene
sperandum rebus suis tolleret, promisso qui caput circumscriptoris co-
lubri esset contriturus; (v) Eundem postea Christi ex hominibus or-
tum post alios vates magnifica et dilucida oratione Esaias cecinit, is,
quem propter euidentem rerum ad Christum pertinentium demonstra-
tionem, euangelistam V. T. multi haud abs re post HIERONYMUM (x)
atque AVGVSTINUM (y) appellare consueuerunt. Sapientissimus
nempe vir et quod caput est, Deo plenus, vere in praeconio illo exultat
triumphatque, quod instinctu Spiritus sancti de partu virginis Immanue-
lem enixurae ediderat. Bone Deus, quantum ille ex hoc fonte solatii
vel in difficillimis illis temporibus deriuat popularibusque suis propinat!
Quod qui integrum illorum capitum (VII-XII) contextum semel at-
que iterum legerit, melius animaduertet, quam oratione declarari potest,
praesertim si eundem, qui vatem animabat Spiritum, qui amore Christi
et reuerentia pectus impleat, circumspexerit.

Quodsi autem ad ipsum illud tempus mentem conuertimus, quo ex-
spectata illa Numinis proles caelo descendit, varia velut vno fasce com-
plecti possumus, quae partum τῆς Θεοτόκου vel proxime praecesserunt,
vel comitatae sunt aut quasi e vestigio subsequuta, quaeque insignem il-
lum reddiderunt. Refer huc et diuersa angelorum diuersis apparen-
tium praeconia, et sanctos motus multorum in animis per Spiritum Chri-
sti effectos, partim etiam, cum externis miraculis coniunctos. Sic prae-
co caelestis Iosephum scrupulo curaue, quae ipsum versabat, liberat, no-
menque simul aureum et mera rerum pondera continens designat, quod
postmodum est Christo, cum praecipitum poneret, inditum. (z) Sic Ma-
riae virgini, vti etiam praecursoris Messiae patri, quid futurum mox es-
set, Gabriel nunciat legatus diuinus. Idem, vt verisimile est, quum quod
de Christo praedixerat, iam factum esset; pastoribus in agro Bethlehe-
mitico ad gregem suum excubias agentibus rem post mundum conditum
maximam annunciat, *Dominum* proclamans, *magno ipsorum* (immo omni-
um) *gaudio natum esse in Dauidis oppido* (aa) quod ipsius oraculum doxo-
logia

(v) Gen. III, 15.

(x) Praef. in transl. Esaiæ et alibi.

(y) de cimit. Dei I, XVIII, c. 29.

(z) Matth. I, 20. coll. Luc. II, 21.

(aa) Luc. II 33.

logia sua excipiunt, qui simul aderant angelorum chori, diuinum per aera melos diffundentes. (bb) Et quis sine animi commotione sanctos illos motus ab Euangeliorum scriptoribus et maxime ab Luca relatos legat? Quis carmina diuina Zachariae, et matris domini, aliorumque grauius ac dulciora oracula, quae se cuncta ad Iesum nostrum referunt, audiat, expersque possit sanctioris adfectus manere? Quid de pastoribus dicamus, Magisque ex vltima Orientis regione aduentantibus, versisque in cultum et religionem huius tenelli regis? vel de Ioanne, quem non inepte aliquis (cc) natum quidem esse ait omnium (vatum) vltimum, sed tamen vaticinari ante coepisse, quam natus esset.

Verat proposita breuius his et similibus immorari, quorum explicatio incundam alioquin haberet vberemque tractationem.

Itaque praecedemus his, si modo eam, quam in scriptionis exordio posuimus, exhortationem etiam hic repetierimus. Neque enim nimis saepe moneri nimisque diligenter et grauius inculcari possunt, quae nunquam satis alacriter, nunquam satis ex rei dignitate fiunt. Et est praesertim ad haec diuina nimis tardus plerorumque animus. Nam quod ad alias res attinet, quibus vel per hos dies sacros multi solent animum, animum autem? immo sensus potius ac genium oblectare, hic quidem motore nullo, nec calcaribus sed fraeno opus est. Sed ubi ad ista veniendum est, quae Deus oraculis suis pandit, nimirum ibi frigent homines, in quos cadit, si plerosque respicias, quod Michas quondam, natiuitatis Christi et ipse eximius praeco, in suam aetatem dixit (dd). *Si quis de vino (ait) aut temeto vaticinaretur, sane vero is huius populis vates esset.* Hunc, dicere vult vir sanctus, plautum sectamque habiturum esse inter ciues, qui nimis ad voluptates flexibiles essent et quasi sequaces. At aliam vitam alios mores, mentem denique aliam Christi euangelium postulat; quod ita comparatum est, vt sacrum simul horrorem incutere debeat his qui contemunt illud nec digne eo vtuntur. Neque enim, nisi os for scelerum acerrimus, et peccati vindex Deus esset, in hunc orbem totque miseras delapsus esset eius filius, qui idem est ad iudicandos omnes suo tempore rediturus. Vtinam hoc cogitarent, quibus profana adhuc mens est; posset hoc enim ipsis esse ad meliora consilia iter, et tamquam primus gradus ad felicitatem immortalem ac diuinam.

Sed et ii, quibus deformatum ab illa natua prauitate animum diuina gratia refixit, habent, quod euangelio Dei his diebus vtantur ad excutiendum, quae facile vel optimis obrepit, torporem animi ac somnum. Hi se nunc ad eorum exemplum componant, qui primi laetum de Christo nato nuncium exceperunt. Horum fidem, simplicitatemque et candorem, horum insignem in Christum pietatem imitentur. Non offendant eos Christi humilitas, sed inuiter potius ad ipsumque pertrahat, quam ipsam etiam in se referre, si genuini ipsius sectatores esse volent, debebunt, adfingentque animis hanc apostoli hortationem (ee), *Ne quid faciatis per contentionem atque ambitionem, sed per demissionem animi alius alium pluris faciat, quam se ipsum; quilibet vestrum ita animatus sit vt Iesus Christus.* P. P. in regia Fridericiana pridie natalis Domini clj lccc lxxx.

(bb) Ibid. v. 13 sqq.

(dd) Mich. II, 11,

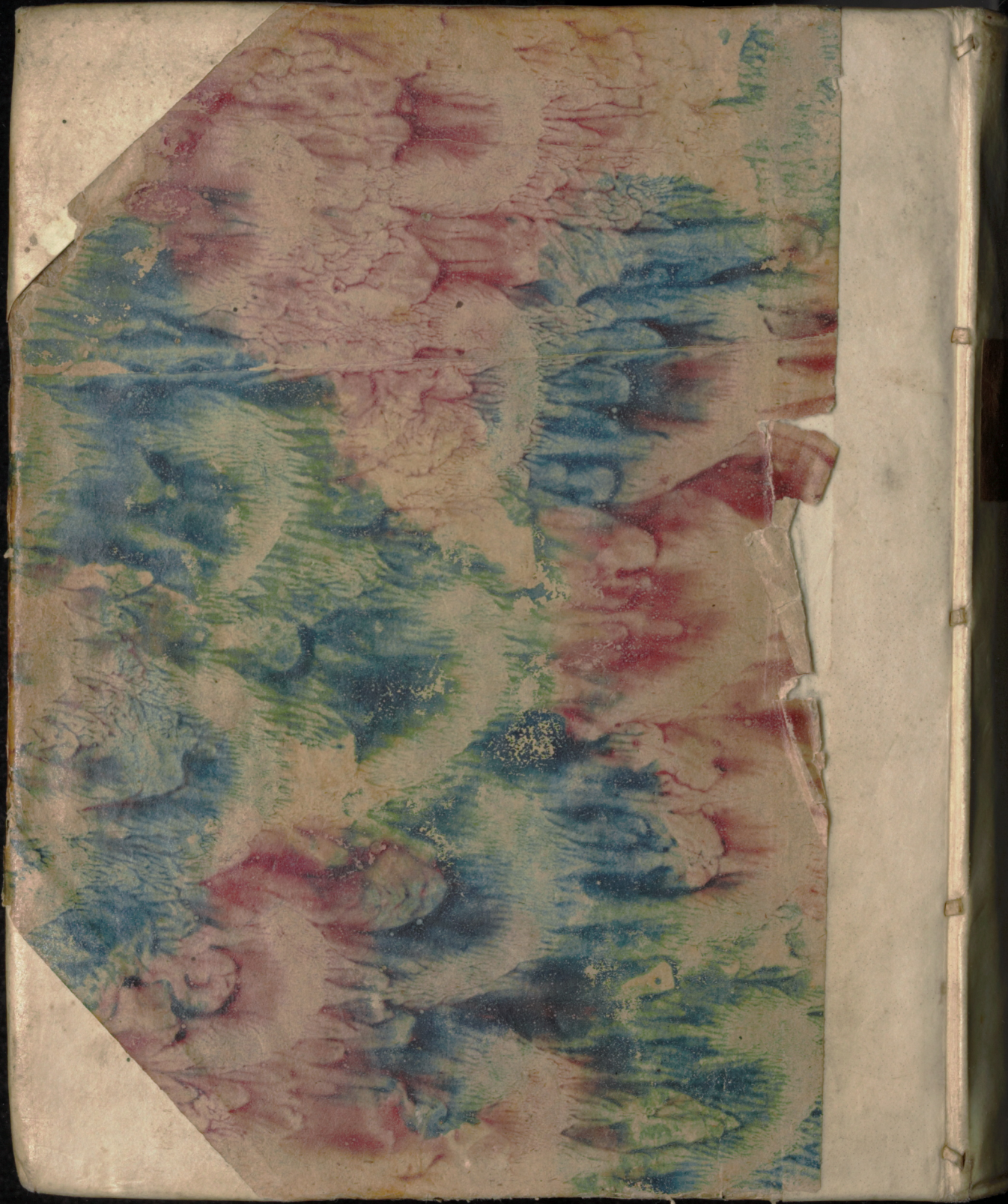
(cc) PETR. CVNAEVS de Republ. Ebraeor. I. III. c. 7.

(ee) Phil. II, 3 sqq.

VIII 3.30 3238
39

18.9.87
A. S. 6. 11.
A. 03.

gustanis illis comitiis interfuimus, gratissimoque animo compositionem illam & pacem de rebus ad religionem atque finentibus, ibidem faciam. Vt ergo pietas nostra erga deum solenni ratione declaretur, d. d. XXX. Septembris producamos centes optimam spem de se praebentes, nobisque dilectissima verba huic tempori & loco accommodata facturos, hoc or-

VRITIVS AVGVSTVS de THVM-
MEL, eques Misn.

culo primo catechismi maioris in libris ecclesiae nostrae symboli-
deum patrem creatorem & conseruatorem tam omnium rerum,
n huius scholae nostrae canet ode Germ.

ROL. LVDOV. FRIDER. BETKENI-
S, Schmidebergensis Saxo,

am euangelico-Lutheranam de deo filio I. C. *Ἰσανθρώπῳ*
o humani generis saluatore ex eiusdem catechismi articulo altero
bus hexametris eloquetur.

HRISTOPH. IOH. GOTTFR. HAY-
LANNVS, Portensis Misn.

eficiis atque effectis dei spiritus sancti, in ecclesia & scholis, ex art.
o aget. Latine.

OH. ADOLPH. GOTTLOB TRAVT-
WEIN, Schoenwerd. Misn.

am belli Schmalcaldici enarrabit. Latine.

V. CHRI-

